

Kejsar Augustus FOTO: Misja K

Vid den tiden

av Jan Carlquist

Vid den tiden utfärdade kejsar Augustus en förordning om att hela världen skulle skattskrivnas. Det var den första skattskrivningen, och den hölls när Quirinius var ståthållare i Syrien. Alla gick då för att skattskrivna sig, var och en till sin stad.

(Luk 2:1-3)

Julevangeliet inleds med orden ”Vid den tiden.” Men när var egentligen den tiden? När föddes Jesus? Det har faktiskt varit en hel del diskussioner om när den tiden var. Många teologiska trätor och förslag till dateringar har evangelisten Lukas vållat med sina kronologiska uppgifter.

Hela världen

Forskarna känner tämligen väl till när Quirinius var ståthållare i Syrien. Kejsar Augustus regentlängd är också väl känd. Även kejsar Augustus påbud om skattskrivningen vet man om. Troligen inleddes den redan år 8 f.Kr. och höll sedan på i bortåt fjorton år. Det var mycket tidsödande och alls ingen enkel sak att skattskrivna hela världen, även om man saknade kännedom om en del kontinenter.

Himlafenomen

Och som om inte det var nog. Astroномer har med dagens vetenskapliga lika metoder kunnat konstatera att flera mycket märkliga himlafenomen ägde rum ungefär vid den tid som det skulle vara fråga om.

När föddes Jesus?

Så långt är alltså allt gott och väl. Men den stora svårigheten är att passa in alla dessa kända data hos Lukas med vad evangelisten Matteus skriver. Matteus säger nämligen, att Jesus föddes under Herodes regering. Och det gör det minst sagt lite trassligt, för Herodes dog nämligen redan år 4 f. Kr.

Därför tvingas man motvilligt konstatera att Jesus Kristus måste ha blivit född minst fyra år före sin födelse. Troligen föddes han någon gång mellan år 7 före Kristi födelse och (senast) år 4 före Kristi födelse. Och det låter onekligen en smula egendomligt. Man kan väl inte födas före sin födelse?!

Så när föddes Jesus egentligen? Den frågan blir än mer svårbesvarad eftersom det aldrig i historien har funnits något år

0. Detta faktum har bland annat att göra med att det romerska siffersystemet saknar nollan. De romerska siffrorna består ju av bokstäver som V, X, M, L, D och I. Nollan har västvärlden först så småningom fått av araberna, som alltid haft den siffran i sitt räknesystem.

Man räknade fel

Att Jesus sannolikt föddes före sin födelse, det har att göra med, att den tide räkning, som vi nu har, den kom först på 600-talet. Påven bestämde då att man skulle räkna sin tid efter Kristi födelse. Dessförinnan räknade till exempel romarna sina år *ab urbe condita* (”efter stadens grundande”), det vill säga efter sta Dessförinnan räknade till exempel romarna sina år *ab urbe condita* (”efter stadens grundande”), det vill säga efter staden Roms grundande. Enligt dagens sätt att räkna bland historiens årtal, så grundades Rom år 753 f. Kr. Det betydde exempelvis att påven år 600 e.Kr., med den gamla tideräkningen, daterade sina brev genom att skriva år 1353 a.u.c. Och det var han inte alls nöjd med.

En munk, vid namn Dionysios Exiguus, fick av påven uppdraget att räkna fram Jesu födelseår, så att man kunde börja räkna sin tid efter Kristus och inte efter Rom. Dionysios Exiguus gjorde så gott han kunde med den kunskap man då hade om kända personers regentlängder och annat. Men han räkade lite fel. År noll som utgångspunkt hamnade några år för sent. Kanske observerade han aldrig att Herodes dog redan år 749 a.u.c., och att detta påverkade slutresultatet för den nya tideräkningen.

Finurlig datering

Men om nu dateringen är lite gåtfull, när man läser Lukas och Matteus, så kom mer troligen den gåtan att lösas av framtidens historieforskare. Ändå är det egentligen inte dateringssvårigheterna som är intressanta. Utan det som är av verkligt intresse, det är att man trots allt ändå hela tiden rör sig med fakta. Fakta som kan kontrolleras.

Vi vet att judarnas sätt att datera något på Jesu tid gjordes genom att ange under vilken kung, vilken landshövding och vid vilken stor händelse något ägde

rum. Detta var mycket finurligt och krävde inga siffror eller någon bestämd utgångspunkt för hela sättet att ange ett årtal. Judarna hade ju ingen större anledning att räkna sina år och dagar efter staden Roms grundande. Det kunde romarna hålla på med. Själva räknade judarna förmodligen sin tid efter jordens eller Adams skapande.

Om man nu är osäker på året för när Adam blev till, då kunde kända personer och händelser fungera väl så bra. Faktum är att man kan komma ganska långt med en sådan datering också idag. Skulle det på judiskt traditionellt sätt vara aktuellt att ringa in just det här året, skulle man t.ex. kunna göra på följande sätt: "Vid den tiden hände det sig att kung Carl Gustaf var regent i Sverige, att Fredrik Reinfeldt var statsminister och att USA fick sin förste afroamerikan som president".

Genom att använda allmänt kända fakta kan man alltså utan någon hjälp av siffror ändå med ganska stor noggrannhet tala om vilket år det är frågan om. Men då får naturligtvis inte någon Matteus komma och trassla till alltsam-

mans, genom att exempelvis säga att det var det året man beslöt försämra omsorgen om de äldre - för det gör man ju nästan varje år. Och då står man där och vet inte säkert om det var 2002, 2003 eller rent av 2006 som var det aktuella året.

Inte någon vacker saga

Hur som helst är dessa dateringsfrågor av stort intresse. Nämligen så tillvida att det tveklöst handlar om en historisk verklighet. För hade det bara varit en saga eller en påhittad historia, då hade man inte försökt sig på någon datering.

Hade alltsammans som en gång hände i Betlehem endast varit en vacker saga, då skulle man ha börjat berättelsen med att säga: "Det var en gång för länge, länge sedan en man och en kvinna som begav sig till en stad långt, långt härifrån..."

Men nu är det inte saga. Det är tvärtom både historia och geografi. Vid den tiden utfärdade kejsar Augustus en förordning om att hela världen skulle skattskrivras...

Men vem har intresse av att veta vad han hette som regerade när Askungen tappade sin sko eller i vilken stad Snövit

Betlehems stjärna - något mycket mer än bara en adventsstjärna i fönstret. FOTO: ???

föddes. Allt sådant saknar intresse i sagan värld. Därför att sådana historier är lika bra utan historia och utan geografi. Vi kan glädja oss åt sagan om Snövit och de sju dvärgarna ändå.

Men julnattens berättelse är ingen saga. Det som vid den tiden hände i Betlehem var ingen saga eller en bra historia som någon hittat på i Värmland - de härliga skrönornas hemland. Det är historia. Det föddes verkligen ett barn, och vi kan ungefär säga när det hände, och vi vet nära nog exakt var det skedde.

Den märkliga stjärnan

Men stjärnan som stjärntydarna följde - är inte det en vacker saga? Människor kan väl inte följa en stjärna som vandrar på himlavalvet. Inte ens om det var fråga om en komet skulle det vara möjligt. Och inte kan det väl ha varit en satellit heller. Inte på den tiden!

Alla invändningar man kan ha inför berättelsen om den märkliga stjärnan kommer av sig när man vet, att de vise männen, som de hette förr, egentligen var stjärntydare eller astrologer. Det var också så, att man på Jesu tid i Österlandet ansåg, att ingen kung av betydelse kunde födas utan att märkliga tecken sågs på himmelen. Idag vet modern forskning hur dåtidens stjärntydare tolkade planeter och stjärnbilder.

På senare tid har man nämligen hittat två egyptiska planetkalendrar från tiden omkring Jesu födelse. En av dessa gjordes redan år 8 f.Kr. på ett stjärnobservatorium

i Sippar vid Euftrat och är en av de äldsta kilskriftstavlor som finns bevarade.

Här kan man läsa att planeten Jupiter och planeten Venus våren år 7 f.Kr. skulle mötas på stjärnhimlen. Senare samma år, på sommaren och på hösten, möttes Jupiter och Saturnus flera gånger i Fiskarnas stjärnbild - något som är så ovanligt att det bara inträffar vart 794:e år.

Vid denna tid ansågs Jupiter vara Världshärskares stjärna, Saturnus var

Juda rikes stjärna, och Fiskarnas stjärnbild var tecknet på den yttersta tiden.

Den tolkning som då måste ha legat närmast till hands blir att stjärntydarna trodde, att i Juda rike skulle år 7 f.Kr. den yttersta tidens världshärskares födas. Inte underligt om stjärntydare eller astrologer då begav sig till Juda rike för att i Betlehem hylla det nyfödda kungabarnet. (Matt. 2:1-12)

Men det var alltså inte någon stjärna i vanlig mening som vandrade på himlen (även om man ibland får höra teorier om supernovor eller kometer som farit fram på himlavalvet). Det var med största sannolikhet en stjärnbild som fick sin alldeles särskilda tolkning. Då blir Betlehems stjärna också något mycket mer än bara en adventsstjärna i fönstret.

Men man kan i det här sammanhanget fråga sig vad det är som vi följer? Och lustigt nog kan den frågan få ett mycket oväntat svar. För det kan mycket väl hända att vi gärna följer en stjärna - kanske en idrottsstjärna, en popstjärna eller någon annan stjärna, vars liv imponerar på oss. Idoler kan lätt bli kändisstjärnor som man vill efterlikna. Och gör de reklam för en viss produkt, så följer vi dem och köper den varan. Men det är inte säkert att sådana stjärnor är bättre att följa än Betlehems stjärna eller stjärnbild, som det nog egentligen var.

Historiens ironi

Det är ganska underligt, att de personer och världsnamn, som evangelisten Lukas

Vem har intresse av att veta var Snövit föddes?

använder för att datera Jesu födelse numera själva fått finna sig i att dateras efter just denna födelse. Här kan man verkligen tala om en historiens ironi.

Den så till synes bagatellartade skattskrivningen, som får till följd att Maria och Josef blev tvungna att bege sig till Betlehem, har fått sådana historiska konsekvenser, att man nu daterar Augustus, Quirinius och Herodes på grund av vad som skedde då.

Säkert är att väldigt få människor idag skulle känna till den lilla staden Betlehem, om det inte var för vad som vid den tiden hände där. Och om inte Jesus hade blivit född där, vem hade då vetat något om någon skattskrivning eller ens ha hört talas om män som Herodes, Augustus och Quirinius.

Alla dessa en gång så mäktiga och kända män, som Lukas tar till hjälp för att visa vid vilken tid Jesus föddes, skulle vi idag kanske aldrig ha hört talas om, om det nu inte varit för det som hände i stallet i Betlehem. Alla dessa en gång så stora män har blivit underordnade honom vars födelse vi varje år firar.

Så har då denna historia i Betlehem fått konsekvenser, som ingen skulle kunnat tro, om inte själva fakta vittnade om det. En liten pojkes födelse i ett stall i Betlehem blev något som grep in i vår egen historia. Så att det är därför vi firar jul. Därför som vi fortfarande samlas i kyrkorna. Därför som vi tänder våra ljus i juletid.

Vi gör det därför att det folk som vandrar i mörkret skulle få se ett stort ljus, ja, över dem som bor i döds-skuggans land skulle ett ljus skina klart.

Evangelisten Lukas. FOTO:???

Inte vilket årtal som helst

Det som vid den tiden hände i Betlehem var något enastående. Det var Gud själv som gick in i vår historia. Gick från evighet, där tiden inte finns, in bland våra årtal, så att vi tidsmässigt på några år när kan fastslå när den tiden var. Och just därför finns det ett årtal med en enorm

betydelse. Det är verkligen inte vilket årtal som helst.

Gud i vår historia. Det är julens evangelium. Vi kan inte komma ifrån det - om vi nu ville det. För lika lite som att någon vid den tiden kunde hindra Maria från att föda sitt barn - och därmed hejda Guds inträde i vår värld - lika lite kan vi idag ändra på historiska fakta.

Vi kan i och för sig nonchalera det. Vi kan naturligtvis leva som om ingenting hänt. Men vi kan inte hindra vad som en gång skett. Det finns en punkt i hela vår mänsklighets historia som är ofrånkomlig och oberoende av vad vi tycker och tänker. Den punkten är vid den tid då Gud blev människa. Den tid då Skaparen själv blev ett med det han skapat. Då han blev en av oss.

Det finns ett årtal som talar om att från och med nu finns inte bara lag utan även evangelium. Vi har lyckan att leva på rätt sida om det årtalet, det vill säga efter Kristi födelse. Det är därför som julen är en glädjehögtid!

Han som i tidernas begynnelse sade: "Varde ljus!" har själv blivit Världens ljus, så att över dem som bor i döds-skuggans land skall ett ljus skina klart.

Det är något att tänka på nästa gång vi till exempel daterar ett brev eller erinrar oss dagens datum. Även om vi inte skriver "e.Kr.", så är det faktiskt idag år 2008 "efter Kristi födelse". Det vill säga: 2008 efter hans födelse vid den tiden i Betlehem.

© Jan Carlquist

*****

Barnkörhelg

Lördagen den 15 november träffades 35 barn i Östmarkskolas gymnastiksal. Det var barn från barnkörerna i pastoratet - Lekvattnet, Östmark och Torsby. Under hela lördagen övade vi in en musikal. Det är mycket spring i benen på barnen, så emellanåt var det lite pauser i sjungandet med lekar och spring. Fika och mat är viktigt och som tur är var Yvonne från Lekvattnet med och lagade mat, köttfärsås och spaghetti, och alla åt med god aptit. Klockan 16 på lördagen hade vi genrep i kyrkan och kunde åka hem glada och trötta.

På söndag morgon var det dags för gudstjänst i Östmarks kyrka och många, både anhöriga och andra kyrkobesökare, fick lyssna till en fantastisk kör som sjöng med glädje. Veckopengen, som musikalen heter, handlar om att dela med sig till dem som inte har pengar och är fattiga, ett budskap som ju passar in när det snart är jul.

Vi ledare vill tacka alla barn för den glädje ni ger oss, alla föräldrar för skjutsning och support och alla andra som stöttar oss.